

Сезона 2016/2017

Петак, 14. октобар 2016. године
Задужбина Илије М. Коларца у 20 часова

За зналце

Диригент: **Михаил Јуровски**
Солиста: **Александар Рам**, виолончело

Програм:

З. Ерић: *Списак бр. 2*, поруџбина Београдске филхармоније

Трајање: око 10 минута

Д. Шостакович: Концерт за виолончело и оркестар бр. 2 ор. 126

Largo
Allegretto
Allegretto

Трајање: око 35 минута

С. Прокофјев: Симфонија бр. 3 оп. 44

Moderato
Andante
Allegro agitato
Andante mosso – Allegro moderato – Andante maestoso

Трајање: око 33 минута

Концертмајстор: **Тијана Милошевић**

Зоран Ерић заузима истакнуто место на српској музичкој сцени. Редовни је професор при Катедри за композицију ФМУ у Београду, а од 2015. године је ректор Универзитета уметности у Београду. Дипломирао је и магистрирао на ФМУ у Београду у класи Станојла Рајичића. Усавршавао се у Салцбургу и на мајсторском курсу В. Лутославског у Грожњану. Дела су му извођена у готово свим земљама Европе, САД-а, Кини и Аустралији, а изводили су их угледни домаћи и инострани ансамбли као што су оркестри *Душан Скворан*, *Гудачи Гилдхола*, *Свети Ђорђе*, *Загребачки солисти*, *12 челиста Берлинске филхармоније*, *Камерни оркестар Детроита*, *Гудачки оркестар Кремља*, *Camerata Serbica*, *Банатска филхармонија*, *Симфонијски оркестар РТС*, *Collegium musicum*, *Београдска филхармонија*, *Ирски камерни оркестар* и др. Сарађивао је са најзначајнијим домаћим и иностраним извођачима међу којима се издвајају Александар Павловић, Живојин Здравковић, Кенет Џин, Павле Дешпаљ, Џејмс Џад, Урош Лајовић, Бојан Суђић, Даринка Матић-Маровић, Ксенија Јанковић, Лидија Пилипенко, Дејвид Такено, Бернард Лански, Марија Шпенглер, Дејан Млађеновић, Александар Маџар, Слободан Герић, Емануел Паји, Љубиша Јовановић и многи други. У Ерићевом стваралаштву посебно место заузима и обиман циклус музике за позориште и филм. Сарађивао је са најистакнутијим позоришном ствараоцима као што су Соња Вукићевић, Горчин Стојановић, Никита Миливојевић, Вида Огњеновић, Небојша Брадић, Ивана Вујић, Милан Караџић, Харис Пашовић, Дејан Мијач, Боро Драшковић, Егон Савин и други. Зоран Ерић је добитник великог броја награда и признања за своје стваралаштво међу којима су најзначајније Октобарска награда града Београда, *YUSTAT Grand Prix* за позоришну музику, две Златне мимозе за филмску музику, две Стеријине награде за позоришну музику, Велика златна медаља Универзитета уметности у Београду. Троструки је добитник највећег признања у области музичког стваралаштва у Србији – Мокрањчеве награде.

О новом делу је Ерић рекао: *„Списак бр. 2“*, поред нових, наводи и делове већ познатих слика хаоса из композиција *„Хелијум у малој кутији“* (1991) за гудачки оркестар, *„Шест сцена – коментара“* за три виолине и гудаче (2001) и *„Ко је убио галеба?“* за дванаест виолончела (2005). Варљива лепота звучних слика, које се наводе, ставља се овде у „реалнији“ контекст –чудесни Пакао из Врта уживања Хјерномуса Боша, који је (не)обичан, (не)објашњив, али добро организован и свакодневно се мења и допуњује. Врт уживања припада и једном од спискова које Умберто Еко наводи у својој књизи *„Бесконачни спискови“*. У том паклу звучне скулптуре као што су *Антигона у Њујорку*, *Бановић Страхинја или Каролина Нојбер* (из позоришних представа *Боре Драшковића* и *Никите Миливојевића*) показују своје друго лице, а њихова једноставност више није тако наивна и искључива, јер звук, који их окружује, указује на другачију природу и смисао њиховог постојања.

Крајем шездесетих година двадесетог века здравље совјетског композитора и пијанисте Дмитрија Шостаковича (1906–1975) почело је да се погоршава. Последњи пут је јавно наступио као пијаниста 1966. године, да би исте вечери,

након концерта доживео први срчани удар. По завршетку Петнаесте симфоније, 1971. године, уследио је и други срчани удар, а четири године касније и смрт. Други концерт за виолончело и оркестар оп. 126 у Ге-дуру настао је поменуте 1966. године. Премијерно је изведен 25. септембра исте године, на концерту одржаном у част композиторовог шездесетог рођендана, у Великој сали Московског конзерваторијума. Дело је тим поводом извео виолончелиста Мстислав Ростропович, а Државним симфонијским оркестром СССР-а дириговао је Евгениј Светланов.

Чини се да је композитор, у овом помало необичном троставачном циклусу сачињеном од лаганог и два живахна става, желео да створи дело изразито лирског квалитета. О томе можда најбоље сведочи први, лагани став који почиње изразито вокално профилисаном, кантабилном мелодијом соло виолончела. Други став, кратак скерцо, на неки начин има улогу припреме трећег става са којим је *attacca* повезан. Последњи став се карактерно надовезује на претходни, али и одише сабласном атмосфером. То је у складу са чињеницом да је смрт окупирала Шостаковичеву мисао, а самим тим и композиторов стваралачки процес током последњих година његовог живота. Сабласан, посмртни карактер присутан је у готово свим делима која настају до његове смрти.

Одмах након завршетка опере *Заљубљен у три наранџе*, Сергеј Прокофјев (1891–1953) започео је рад на својој следећој опери *Огњени анђео*, по истоименом роману Валерија Бирјузова. Реч је о Ренати, девојци коју прогони визија огњеног анђела. У жељи да га пронађе, помаже јој витез Рупрехт. Током опере, Рената пролази кроз низ хистеријских напада, да би на крају била спаљена на ломачи. Опера је завршена 1927. године. Будући да није позитивно примљена (у Паризу су изведени одломци опере, док је дело у целини постављено тек након композиторове смрти), а разлози за то би могли да буду резак, експресионистички музички језик, или веома захтевна деоница Ренате, Прокофјев је одлучио да музику за ову оперу преради у Трећу симфонију у це-молу. Дело је завршено 1928. године, а премијерно изведено почетком наредне, 1929. године. Прва извођења у Бриселу и Паризу дириговао је сам композитор.

Иако је симфонија настала по узору на оперу, осим повезаности тематских материјала, сам композитор је негирао било коју другу везу између ова два дела. Према томе, није реч о програмској симфонији. У питању је класичан сонатно-симфонијски циклус, где се тематски материјали преузети из опере развијају на типично симфонијски начин. Оштар, експресионистички језик опере је опстао и у симфонији, те је уз богат, колористички третиран оркестарски звук начињена ефектна, емоционално набијена симфонијска драма.

Драматургија Треће симфоније почива на смени монументалних, драмских, *tutti* одсека, често налик црквеној псалмодији и нежних, лирских, али и помало напетих камерних сегмената, који граде једну веома захтевну оркестарску партитуру. Прокофјев је у оркестрацији применио велики број смелих звучних ефеката – споменимо само дуга остината током којих се мењају звучне боје у првом ставу, изразито лирско треперење гудачких инструмената у лаганом ставу или сабласни

„жамор“ дељених партова гудачких инструмената у трећем – који ову симфонију чине блиском не само сценској, већ можда и филмској музици.

Милош Браловић*

*У сезони 2016-17, Београдска филхармонија пружа прилику одабраним младим музиколозима да писањем програмских коментара обогате своју стручну праксу.